

Κεντρ. III/Φ. 83

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Γενεαλογία προσωπικότητα

Ο Δασκαλογιάννης, του οποίου τό πραγματικό όνομα ήτο Ιωάννης Βλάχος εκ τής οικογενείας των Βλάχων τής Ανώπολης αποτελούσε κλάδον τής ιστορικής οικογενείας των Σκορδύλληδων με γενάρχην τόν Μαρίνον Σκορδύλλην άνεψιόν του Αυτοκράτορα Αλεξίου Κομνηνού και Στρατάρχην.

Ο Δασκαλογιάννης ήτο ώραιος άνδρας μετρίου αναστήματος, εύπρόσιτος με μεγάλην εύφράδεια και πειστικότητα, ικανός νά πείθη πάντας οτίς πεποιθήσεις του, φιλόπατρις, γενναίος, κάτοχος τής Ιταλικής και Ρωσικής γλώσσας και έφορει εύρωπαικά.

Ητο αρκετά πλούσιος είχε εις τήν κατοχήν του τέσσαρα μεγάλα τρίστια καράβια, με τά όποια έταξίδευε στα μεγάλα λιμάνια τής Μεσογείου και τής Μαύρης Θάλασσας.

Ποιά τά αίτια τής Έπαναστάσεως

Ο πληθυσμός τής Κρήτης άμα εξαιρέσουμε τούς κατοίκους των Σφακιών που έζούσαν αυτόνομα, υπέφερε φοβερά από τίς καταπιέσεις των Τούρκων, τούς ξυλοδαρμούς, τούς βιασμούς, τά βασανιστήρια, που όλα αυτά είχαν δημιουργήσει άφόρητο κατάσταση ώστε είχαν αρχίσει νά εξισλαμίζονται οι ψυχικώς άσθενέστεροι, οι όποιοι δέν ήσαν όλίγοι ώστε νά γεννώνται φόβοι και για τούς Σφακιανούς πώς θάρχόνταν ή σειρά τους.

Όλα αυτά συνέβαλαν στη σκέψη πως δέν υπάρχει άλλη λύση παρά ή επανάσταση κατά του Τουρκικού ζυγού. Ευκαιρία για τήν επανάσταση έθεωρήθη ο Ρωσοτουρκικός πόλεμος του 1769-1774 και ή παρουσία στο Αιγαίο του Ρωσικού στόλου υπό τόν Ναύαρχον Όρλώφ που έστάλη για νά ύποκινήσει τούς Έλληνες εις επανάσταση. Συμφωνία για νά γίνη ή επανάσταση έλαβε χώραν κατά τή συνάντηση στη Πάρο του άδερφου του Δασκαλογιάννη Παύλου με τό Ρώσο Ναύαρχο Όρλώφ, οτε άπεφασίσθη νά επιτεθή κατά των Χανίων από θαλάσσης και ο Δασκαλογιάννης από τή ξηρά.

Προπαρασκευή τής επαναστάσεως

Πρώτη ενέργεια συνίστατο εις τό νά άγορασθούν και μεταφερθούν από τό έξωτερικό μεγάλες ποσότητες όπλων πολεμοφοδίων και τροφίμων, πράγμα που έγινε κατά κύριο λόγο από τόν ίδιο τό Δα-

Δασκαλογιάννης, ή ήρωϊκή μορφή τής Κρητικής 'Επανάστασης

σκαλογιάννη. Κατόπιν συνεκάλεσαν συνέλευση των προκρίτων στον έμπροσγιαλό. Προς τούτο συνετάγη και τό πίο κάτω προσκλητήριο δημοτικό τραγούδι:

Δασκαλιανοί στο Πατσιανό
Κί' οί Παττακοί στη Νίμπρο
Οί Βλάχοι στην Ανώπολη
Κί' οί Μωριανοί στ' Ασκύφου
στ' Ασφένδου οί Δεληγιάννηδες
Κί' εις τά Σφακιά Στρατίκοι
έλατε στον Έμπροσγιαλό

Κατ' αυτήν άπεφασίσθη νά κάμουν πρώτοι τήν Έπανάσταση και προς τούτο είδοποίησαν τή Μάνη και τό Ναύαρχο Όρλώφ ίνα ενισχύση τόν άγώνα σύμφωνα με τά συμπεφωνημένα.

Τήν 25 Μαρτίου 1770 ύψωσαν στην Ανωπολη τή σημαία τής Έπανάστασεως.

Κατά τή Συνέλευση καθώρισαν τόν Αρχηγό και τούς Καπετanaίους. Ανώτερος στρατιωτικός και πολιτικός Αρχηγός

ώριση παμφηφεί ο Δασκαλογιάννης και Καπεταναίοι οι Γ. Δασκαλάκης από την οικογένεια Δασκαλιανών του Καλλικράτη, Ανδρουλιός Μωράκης από την οικογένεια των Μώρων του Ασκούφου οι Μανούσακας και Ανδρουλής από την οικογένεια των Παττακών της Νίμπρου, Στρατής Βουρδουμπάς και Μανούσος Κούτσουπας από την οικογένεια των Στρατίκων του Έμπροσγιαλού (σημερινής Χώρας Σφακιών) Γ. Σκορδύλης από τό Μουρί, Γ. Πάτερος από την Άνώπολη, Μανούσος Μπουνάτος από την Άράδινα και Χουρδός από τόν Άι Γιάννη.

Ύστερα από διαταγή του Αρχηγού συνεκεντρώθησαν περίπου 2.000 άνδρες εις τό ύψίπεδο της Κρήτης με άναπεπταμένες τίς σημαίες, τήν 1 Άπριλίου 1770 ήμέραν της Άναστάσεως και κατόπιν διηρέθησαν σέ δύο τμήματα, τό ένα υπό τούς Μωράκηγ Δασκαλάκηγ και Μανούσακα θά εισέβαλε εις Ρέθυμνον, Άγιον Βασίλειον και Άράρι, τό δέ άλλο διευθυνόμενον από τόν ίδιον τόν Δασκαλογιάννην θά ανεπτύσσετο εις τήν γραμμήν Μαλάσας-Παναγιάς όπου θά άνέμενε τήν άφιξη του Ρωσσικου Στόλου πρό των Χανίων σύμφωνα με τά άποφασισθέντα στη Πάρο, γιά νά έπιτεθή κατά της πόλεως από τη Ξηρά. Ματαιώς ο Δασκαλογιάννης άνέμενε νά φανή ο Ρωσσικός Στόλος και αφού επείσθη ότι εξηπατήθη από τούς Ρώσους, και μετά από πληροφορίαν ότι οι Τούρκοι συγκεντρώνουν μεγάλες δυνάμεις στις Βρύσας Άποκορώνου, έκαμε νέαν άνακατανομή των δυνάμεών του ως εξής: Ο ίδιος ανεπτύχθη εις τάς προς Άποκόρωναν ύπωρειάς των Λευκών Όρέων, ένα τμήμα έτάχθη εις τά προς Ρέθυμνο σύνορα της έπαρχίας, άλλο τά προς Άγ. Βασίλειον και άλλο εις Ξυλόσκαλο, ίνα φυλάξη τό Φαράγγι της Σαμαριάς.

Πολεμικές επιχειρήσεις

Οι Τούρκοι άμα άπηλλάγησαν από τόν κίνδυνον των Ρώσων συνεκεντρώθησαν εις Βρύσες Άποκορώνου περί τούς 30.000 άνδρες και από εκεί έπροχώρησαν προς τά Σφακιά, με κύριο στόχο τό ύψίπεδο της Κράτης, πού άποτελει τήν πόρτα των Σφακιών και τό φαράγγι του Κατρέ, όπου διεξήχθησαν μάχες άφαντάστου σκληρότητας κατά τίς όποιες οι Σφακιανοί έπέδειξαν εξαιρετικήν γενναιότητα υπερασπιζόμενοι τό πάτριον έδαφος σπιθαμή προς σπιθαμή και άποκρούοντες επανειλημμένες επιθέσεις, πλην τελικά υπεχώρουν πρό πολλαπλασίων δυνά-

μεων και κατόπιν υπερφαλαγγίσεων, έγκατέλειψαν τήν Κράτην. Τό ίδιο πράγμα έκαμαν και γιά τό φαράγγι του Κατρέ, επειδή άλλη στρατιά από 8.000 Τούρκους έπροχώρησε από Άγιον Βασίλειον, κατέλαβε κατόπιν σκληρών μαχών τόν Καλλικράτη και ώδευε προς Άσκούφου. Και η μέν από Βρύσες στρατιά έφθασε στό Άσκούφου αφού έχασε 800 άνδρες ή δέ από Καλλικράτη έφθασε και αυτή εις Άσκούφου αφού έχασε 500 άνδρες.

Τό χωριό Άσκούφου ως και ο Καλλικράτης έπυρπολήθησαν και άνεσκάφησαν από τά θεμέλια.

Ο Δασκαλογιάννης, άμα έγκατέλειπε τό Άσκούφου κατέφυγε στη Νίμπρο όπου συνεκέντρωσε τούς περισσότερους πολεμιστές αποβλέπων κυρίως νά σταματήσει όσο χρόνο μπορούσε περισσότερο τούς Τούρκους γιά νά δοθη καιρός νά ασφαλισθουν κατά τό δυνατόν τά γυναικόπαιδα.

Εις τήν Νίμπρο και τό Πόρο του Νιμπριώτικου φαραγγιού διεξήχθησαν μάχες επί δύο ήμέρες κατά τίς όποιες οι ήμέτεροι έπέδειξαν ήρωισμό και αυτοθυσίαν χωρίς προηγούμενο, τίς πίο αίματηρές του άγώνα, κατά τίς όποιες έφονεύθησαν 300 Σφακιανοί και έτραυματίσθησαν ισάριθμοι, ενώ από τούς Τούρκους έφονεύθησαν περί τούς 1000 και έτραυματίσθησαν περισσότερα.

Παρ' όλο τόν ήρωισμό των Σφακιανών ή μάχη εκρίθη υπέρ των Τούρκων, οι όποιοι κατέλαβον τη Νίμπρο και τό Νιμπριώτικο φαράγγι. Άμα έξέλειπε τό εμπόδιον της Νίμπρου και του Νιμπριώτικου φαραγγιού, τά σίφη των Τούρκων έξεχύθησαν εις τη νότια παραλία των Σφακιών από Έμπροσγιαλού μέχρι Πατσιανού και Άργουλέ, σφράζοντα, λεηλατούντα και καταστρέφοντα τά πάντα.

Καθ' όν χρόνον διαρκούσε ή μάχη της Νίμπρου, οι Τούρκοι έπληροφορήθησαν ότι τά γυναικόπαιδα κατευθύνοντο εις Λουτρό γιά νά φύγουν με τά καράβια και έστειλαν άπόσπασμα από 6.000 άνδρες γιά νά τά αιχμαλωτίσουν, τό όποιον όμως άπεκρούσθη από τό επίλεκτο σώμα των νυκτοπολεμιστών και άλλους καπεταναίους.

Άμα έπεσε ή Νίμπρος και τά νότια παραλία των Σφακιών, τό κύριο σώμα των Τούρκων έστράφη προς τήν Άνώπολη τήν όποιαν κατέλαβε κατόπιν σκληρού άγώνα. Κατά τίς μάχες παρά τήν Άνώπολη άνω των 1.000 Τούρκων έφονεύθησαν και περισσότεροι έτραυματίσθησαν.

Τά ύπολείμματα των επαναστατών υπεχώρησαν προς τά Κρούσια όπου κατευθύνοντο περί τά 1.000 γυναικόπαιδα τά όποια κατέφθασαν οι Τούρκοι. Έπηκολούθησαν όμηρικές μάχες στις όποιες έλαβαν μέρος και οι γυναίκες κατά τίς όποιες οι περισσότεροι των άνδρών και των γυναικών έσφάγησαν και εκ των γυναικοπαίδων έλάχιστα ήχημαλώτισθησαν.

Άλλη διήμερος μάχη διεξήχθη στο φαράγγι της Άράδαινας, κατά τήν όποιαν υπερφαλαγγίσθησαν οι επαναστάται και υπεχώρησαν. Τελευταία μάχη έγινε στο Ξυλόσκαλο, όπου οι Τούρκοι έφθασαν έως τη θέση Νερούτσι αλλά ενικήθησαν και κατεδιώχθησαν μέχρι της Άγίας Ειρήνης της Σελίνου, με άποτέλεσμα νά μείνη άπρόσβλητο τό φαράγγι της Σαμαριάς και νά σωθουν σ' αυτό χιλιάδες γυναικόπαιδα.

Η επανάστασις έπαυσε τόν Οκτώβρη του 1770. Ο Δασκαλογιάννης άπογοητευμένος από τήν άποτυχίαν του άγώνα και περιλυτος από τη σύλληψη μελών της οικογενείας του παρεδόθη στους Τούρκους της Άνώπολης, μετεφέρθη από εκεί εις Φραγκοκαστέλλο και κατόπιν εις τό Ηράκλειον, όπου τήν 17 Άπριλίου 1771 υπέστη τόν πίο μαρτυρικό θάνατο πού μπορεί νά φαντασθη κανείς με γόδαριμο του δέρματος του σώματός του.

Η επανάστασις αυτή κατέστρεψε ολοσχερώς τήν έπαρχία, τά σπίτια κατεδαφίσθησαν, τά ζώα άνηργάγησαν τά δένδρα εκόπησαν από τίς ρίζες.

Οι θυσίες των Σφακιανών άνέρχονται σέ 3.600 σκοτωμένους ή αιχμαλωτισθέντες, 1500 άπέθανον από τίς στερήσεις και τίς κακουχίες, 2.000 εξεπατρίσθησαν και έμειναν στην έπαρχία μόνον 4.000, από δέ τούς Τούρκους άνω από 6.000 έφονεύθησαν.

Ωφελήματα από τήν επανάστασι γιά τη Κρήτη και όλόκληρο τό Έθνος.

Τό αίμα του Δασκαλογιάννη και των Σφακιανών πού έθυσιάσθησαν γιά τήν πατρίδα δέν έπήγε χαμένο.

1. Άνεπτέρωσε τό πατριωτικό αισθημα των ύπολοίπων Κρητών και έδημιούργησε λεοντοκάρδους πολεμιστές πού έδρασαν στις επόμενες επαναστάσεις.

2. Άπετέλεσε τό κύριο στήριγμα στους Ρώσους διπλωμάτες νά επιτύχουν όρους στη συνθήκη Κιουτσούκ Καϊναρτζή του 1774 με τούς όποιους έπροστατεύθη ο Έλληνισμός πού διέμενε στη Τουρκία εις τρόπον ώστε έδημιουργήθη ή βάση γιά τήν κήρυξη της επαναστάσεως του 1821.

Μέ τό πρώτο άρθρο τής Συνθήκης εδίδετο γενική άμνηστία σέ όλους τούς έπαυσάτες.

Μέ τό άρθρο 7 ύπεχρεούτο ή Τουρκία νά προστατεύση τή Χριστιανική Θρησκεία.

Μέ τό άρθρο 17 παρεχώρησε τά νησιά του Αιγαίου πού είχε καταλάβει, αλλά έπροστατεύοντο οί χριστιανοί κάτοικοι και εδίδετο τό δικαίωμα στή Ρωσία νά έπαμβαιν ή στά έσωτερικά τής Τουρκίας γιά νά προστατεύση τούς χριστιανούς.

Και τέλος έπετράπη στά Έλληνικά καράβια νά χρησιμοποιούν τή Ρωσική Σημαία, πράγμα πού συνετέλεσε στήν άναπτύξη του Έλληνικού ναυτικού και στή πολεμική εκγύμναση των πληρωμάτων τά όποια αντιμετώπιζαν συχνά πειρατές.

Η έξάσκηση αυτή, έν συνδυασμώ με τόν εξοπλισμό των πλοίων, είχε ως αποτέλεσμα νά δημιουργηθή πολεμικός στόλος ό όποιος συντέινε τά μέγιστα στήν έπιτυχία τής Έπανάστασως του 1821.

Ε. Στρατίκος

Είχε πάρει νά σκοτεινιάζει. Παράτησε τά σχέδια, συγύρισε όπως-όπως τό φτηνό γραφειάκι του κι εκλείσε μ' άνακούφιση τήν πλαφονιέρα.

- Άχ, νά σφαλίσω λίγο τά μάτια μου, στραβώθηκα πιά μ' αυτά τά σχέδια και νά πεις ότι βγάζω και λεφτά, κάτι πάει κι έρχεται. Μά με τρεις κι εξήντα πώς νά ζήσεις! Κι άμα θές και λίγο σαν άντρας νά κάνεις τήν ζωή σου... Οί γυναίκες, βλέπεις, θέλουν φουστάνια, γούνες, κοσμήματα, ακριβά έσπιατόρια, κέντρα με τραγουδιτάδες και κλαπατσιμπαλα. Μόνο με χαϊδολογήματα και ρεβεράντζες σου φεύγουν κι ύστερα ξεπέφτεις σίς βίτα και γάμα διαλογής, μουρμούρισε κι άναψε τό φώς.

Τό ρολόι πάνω στο παλιό ξύλινο τρα-

ΕΚΕΙΝΟ ΤΟ ΒΡΑΔΥ

**Δίγημα τής
Λουκιάνας Μαλανδράκη**

πέξι έδειχνε όχτώ. Είπε νά ξαναδουλέψει, μά ή κούραση τόν είχε κυριέψει τόσο, πού δέν μπορούσε γραμμή νά τραβήξει.

- Θα πάω μιά βόλτα, νά πάρω λίγο άέρα, σκέφτηκε και σηκώθηκε σά μουδιασμένος από τήν καρέκλα.

Έμενε στο ισόγειο μιάς παλιής τριπλοκατοικίας στήν Άγια Παρασκευή. Ήταν ήρεμα εκεί μακριά από τήν βουή του κέντρου, μά ώρες-ώρες ή ήσυχία του προά-

στειου τόν έκαμε νά νιώθει πίο μόνος.

Διπλοκλειδωσε και βγήκε. Έκανε κρύο. Κουμπώθηκε κι έχωσε τό χέρι στήν τσέπη, γιά νά ιδει πόσα είχε. Ένα χιλιάρικο και κάτι ψηλά, αυτά ήταν όλα τά λεφτά του. Αύριο θα πληρωνόταν. Προχώρησε μέχρι τό διπλανό τετράγωνο. Τά λαμπιρά φωτά του κινηματογράφου τόν τράβηξαν. Σταμάτησε κι άρχισε νά χαζεύει τίς φωτογραφίες. Παιχνιδιάρες μαθήτριες με ποδιές και μεγάλους κολλαριστούς γιακάδες σίς μισές πόζες και σίς ύπόλοιπες οί ίδιες μισόγυμνες σε σκανδαλιστικές στάσεις κι από πάνω ό τίτλος τής ταινίας: «Πονηρές μαθήτριες, επιτήδειοι δάσκαλοι». Διάβασε τόν τίτλο ένοχα, λές κι ήταν ένας από τούς επιτήδειους δασκαλους του έργου.

- Νά μπώ; αναρωτήθηκε και κοίταξε γύρω. Ό κόσμος, παλληκάρια στ' άδισταχα χρόνια τής νιότης άνάμεσα στα δεκάξι κι εικοσπέντε κι εκείνος σαραντάρης με γκρίζους κρόταφους. Του κακοφαινόταν νά τρέχει τώρα με τά σκολιαρόπαιδα νά φχαριστηθεί δυό ώρες λίγο γυμνό κι αυτό με δόσεις και μόνο στο πανί. Όχι δέν μπαίνω. Δέν θέλω και νά με δει κανένα μάτι. Έδώ κοντά μένουν κάτι γνωστοί. Ύστερα αυτά τά έργα είναι γιά πεινάδες όχι γιά μένα, συλλογίστηκε.

- Κύριε, αρχίζει ή παράσταση. Άν θέλετε νά μπειτε, πληρώστε τώρα εισιτήριο, φώναξε μιά ξανθοβαμμένη άναιμικιά κοπέλα γύρω στα τριάντα, βγάζοντας διακριτικά τό κεφάλι της από τήν τρύπα του γυάλινου ταμείου. Έκανε έν' άρνητικό νόημα. Έριξε μιά τελευταία, πικραμένη ματιά σίς τολμηρές φωτογραφίες κι έφυγε, ένω ένα μπουλουκι νέοι με χρωματιστά μπουφάν και σωληνωτά «τζήν» παντελόνια έτρεξαν φουριόζοι γιά εισιτήρια.

Περπατούσε άργά. Δέν ήξερε πού νά πάει έτσι άπρογραμματίστα πού βγήκε εκείνο τό βράδυ. Στήν γωνιά του δρόμου, στο ισόγειο μιάς άρχοντικιάς διόροφης βίλλας τά φωτά ήταν όλα άναμμένα κι ή μεγάλη δρύινη πόρτα μισόκλειστη. Δυό καλοφτιαγμένοι κι όμορφα ντυμένοι άντρες γύρω στήν ηλικία του μπήκαν. Πλησίασε. Μιά πολύ χαμηλή άνθρωποβουή, και άλλόκοτα χτυπήματα ακούγονταν κι ή πόρτα εξακολουθούσε νά μένει μισόκλειστη.

- Τί νά 'ναι 'κει μέσα; αναρωτήθηκε και ζύγωσε στο παράθυρο. Ήταν ψηλό όμως, θαμπό άπ' τούς άχνούς και δέν πολυέβλεπε. Τό μόνο πού μπόρεσε νά